

МАРГАРЕТ ДРАБЪЛ

ПРЕЗ АЛПИТЕ

Превод от английски: Вячеслав Благоев, 1986

chitanka.info

Съдбата ни, домът ни,
любовта ни
в безкрай са и там единствено,
с надеждата, що нявга не
умира,
с усилие, очакване, желание
и още нещо, което е завинаги.

Уърдзуль

рт,
„Прелюдия“,
книга VI, I.
604
„Кеймбридж и
Алпите“

Отначало не можеше да повярва. Толкова планове, толкова надежди, такива увещания, такива ходове и всичко така случайно да се провали. Не беше възможно: не би повярвал, че е възможно, ако винаги в себе си не очакваше най-лошото. Но бавното неумолимо осъществяване на това очакване най-лошо го порази. Притиснат от сполетялата го беда, той протестираше, страдаше, стенеше вътрешно, знаеше, че не може да го приеме, че никога няма да го приеме.

Знаеше, че сам си е виновен. Това, естествено, правеше нещата още по-лоши. Не трябваше да мие косата си. Или поне не трябваше да ляга с толкова влажна коса. Такава беше цената на суетата и недомислието. Но тя беше толкова висока, толкова несправедливо несъразмерна с грешката, че той почувствува — никога повече няма да се довери на провидението. За миг то изглеждаше благосклонно към тях, но това беше номер, колко подло ги лиши от покровителството си. Ако това се беше случило по-рано, щеше да посрещне разочарованието като близък приятел. Но сега, след толкова време, след толкова преживени изпитания, след такива безпримерни успехи — той изпъшка и затвори очи. Каква ирония, боже мой, каква ирония.

Направо му идваше да се убие и би го направил, ако не чувствуваше, че, така или иначе, умира.

Първо се опита да измами себе си, да се престори, че нищо не се случва, че нищо няма да се случи. Докато стоеше и я чакаше, докато чакаше нейното безкрайно очаквано пристигане, той не обръщаше внимание на симптомите, казваше си, че не се чувствува толкова зле, че гърлото му е пресъхнало просто от вълнение, че главата го боли от очакване на дълго отлаганата промяна и че с нейното пристигане отново ще се почувствува съвсем добре, защото тя щеше да го излекува като по чудо; веднага щом тя се появиеше на гарата, той щеше да забрави всички оплаквания. Погледна неспокойно към изхода, после към колата. Пътят трептеше леко в горещината. Беше толкова горещо: точно на такъв ден се бяха надявали. Нелепо беше в такъв ден да се чувствува зле. Потръпна. Тя може би нямаше да дойде, може би я беше сполетяла някаква беда, може би лежеше болна или умираше там, където той не обичаше да телефонира, може би детето й беше болно или сестра й, може би влакът беше дерайлирал, напускайки Чаринг Крос. Погледна часовника си. Оставаха пет минути. Кихна. Сенна хрема, помисли си той: нещо, от което не беше страдал никога през живота си.

После започна да се пита защо не отиде в Лондон да я вземе. Какъв изключително заплетен ход ги беше накарал да изберат за среща такова място — и за него неудобно почти толкова, колкото и за нея? Може би тя щеше да пропусне гарата и щеше да профучи към Саутхамптън, оставяйки го да стои тукечно. Щеше да го търси в Саутхамптън, но нямаше да го открие, щяха да се разминат, никога нямаше да се срещнат отново. Напипа билетите в джоба си. Може би е забравила паспорта си. Не умееше да се оправя в крайна сметка, въпреки цялата си енергия, неуморност, саможерства. Пилееше поголямата част от тях от неумение. Всъщност въпреки неколкоседмичната подготовка тя сигурно беше изпусната влака. Щеше да стои в Лондон неподвижна, разплакана, разколебана и отчаяна готова да се върне у дома, мислейки си, че изобщо не е трябвало да бъде толкова безразсъдна, че да се опитва да избяга, дори за толкова кратко. Ако не беше до нея да настоява, тя се отказваше толкова бързо. Страхуваше се от характера й. Липсваше й упоритост. Щеше да се предаде накрая. Ако не беше до нея да настоява и увещава,

щеше да жертвува себе си, него щеше да жертвува, но щеше да остане вярна на кошмарните си задължения. Как можеше да се добере до нея, застанала там, на Чаринг Крос, разплакана, незнаеща къде да отиде?

Чу свирката на приближаващия влак. Почувствува, че малко му прилошава, и кихна отново. Бяха се уговорили да не ходи на перона.

— Не влизай в гарата — беше казала, — моля те, недей, аз ще пристигна и ще те потърся, чакай ме. Искам да се беспокоя, че може да те няма.

— Знаеш, че ще бъда там.

— Да, зная, но искам да изпитам този момент на тревога, да те търся и да мисля, че те няма.

Този момент на тревога сигурно изпитваше сега, ако беше пристигнала, защото влакът беше спрятал и изсипваше пътниците си на горещия трептящ асфалт. Той отвърна поглед, но в крайна сметка не можеше да изпусне от очи изхода: търпимостта на страданието си имаше своите граници, дори за него. Появи се възрастна жена с някакви пакети, после едно дете и после самата тя, без съмнение, най-обикновена жена, негова си слабост, с куфар в ръка, подаде билета си, не поглеждаше към него. Минала препградата, тя остави куфара, изправи се и се огледа. Погледите им се срещнаха над пустия паркинг. Тръгна към него много бавно, както му се стори, а той не можеше да помръдне. Но когато тя приближи, той усети, че ѝ се усмихва и казва:

— Ето те, най-после.

— Доволен ли си, че ме виждаш? — попита тя, посягайки да докосне ръката му.

— Страхувах се, че ще забравиш да дойдеш — каза той и двамата се засмяха: биха забравили уговорката си толкова, колкото и предизвестената дата на собствената си смърт. Но смехът й го разтревожи: чертите й потръпнаха, това го обезпокои, искаше тази тръпка (така необходима в някои случаи) да изчезне и при двамата, беше се опитал да направи така, че да могат и двамата, за малко поне, да не се измъчват. Отвори вратата на колата и каза:

— Качвай се.

Надяваше се, че там, вътре, в това затворено пространство, тя ще се почувствува по-сигурна и ще се отпусне. Но тя седеше скована и напрегната и потегляйки, той се приготви — малко отегчен, как се ненавиждаше за собствената си неохота — да върши неизбежното, да

задава уместни въпроси, да утешава, да вдъхва увереност, да успокоява. Това понякога траеше толкова дълго: нима можеше да признае как се бе надявал, че този път, специално за случая, тя ще бъде различна. Толкова често го предупреждавала:

— Ще дойде ден, когато ти просто няма да можеш да търпиш повече.

А той отричаше неспирно, предано: но знаеше, че е права, всяко търпение има граници, в крайна сметка човек вдига ръце. Както тя самата преди два месеца, когато се беше опитала да отрови с газ себе си и детето. Опитът излезе безуспешен, естествено. Беше се отказала навреме, а той даже се възползува от присъствието на доктори и линейки, за да я принуди да се съгласи, че трябва да избяга за известно време от ужасната си присъда, но два месеца положи доста усилия, докато я убеди да го направи.

— Ти си глупачка — беше ѝ казал, като я разтърсваше и се взираше ужасен в подутото ѝ, покрито с петна лице, — глупачка. Ти се хвърляш в нещата без милост към себе си, ти забравяш, че единственото нещо, което трябва да направиш — заради себе си, заради самото дете, — е да оцелееш.

— Да оцеля за какво? — беше попитала тъпо, признавайки за пръв път безсмыслието на жертвите си; защото детето беше обречено, при всички случаи то не можеше да живее с някакви изгледи за сносно бъдеще. И той трябаше да ѝ напомни за нейната собствена непоклатима увереност, да ѝ спомене отново за собствената ѝ трагична настойчивост: долавяща в нейните думи замрелите безжизнени звуци на разума, а в своите — глупавите, благородни, възвишени нотки на преданост. Беше помислил, че не го прави добре, но накрая тя беше отстъпила, беше се облегнала на него, както често правеше, и бе казала:

— Ти, ти знаеш какво говориш, защото какво друго правиш, освен да се грижиш за мен, да се грижиш за мен без никаква перспектива за бъдещето, без никаква отплата или надежда? Възхищавам ти се за това.

— Аз те обичам — беше казал той, — стига ми, че те обичам, получавам достатъчно от това, ти не знаеш какво получавам, но то е повече, отколкото някога съм очаквал.

— Така е и при мен — беше казала тя, имайки предвид детето.

И отново беше понесла обичайния си товар, оттам, където го беше оставила: с изумителна способност тя дори успяваше да го накара да се чувствува желан, да го направи щастлив, да го накара да забрави, докато лежаха един до друг и разговаряха за набелязаните си пътувания, тъжните условия на тяхното съглашение. В действителност заедно прекарваха добре: неспособни да престанат да се радват един на друг. Беше си мислил, че за няколко мига щастие им е нужно да отпътуват заедно за няколко дни, няколко дни простор и светлина, далече от потискация апартамент и детето, далече от потискащата й работа, далече от неговата собствена потискаща съпруга. Той караше внимателно по широкия летен път към Саутхампън и свободата й я чакаше да започне да се разкайва, а той да се впусне да я утешава.

Но тя не се разкайваше. Седеше до него и постепенно започваше да се отпуска. Харесваше й, разбра го до начина, по който запали цигара и започна да се усмихва към бягащите навън огради. Беше тук изцяло: каквото и угрizение да беше изпитала заради заминаването си и преднамереното изоставяне на детето, то отдавна беше изживяно и изчезнало — изчезнало във влака може би или даже преди това. Беше слязла от влака просто обхваната от обикновено вълнение. Получи се, помисли си той: и времето, и пътуването, и хотелските стаи — цяла седмица. Потърси ръката й и отново кихна.

- Настинал си — каза тя критично.
 - Сенна хрема — отговори той равнодушно.
 - Глупости, ти не си такъв тип. Това не се хваща току-тъй, сам знаеш.
 - Ще трябва да се грижиш за мен — каза той, без да предполага до каква степен ще й се наложи да го прави.
 - Нося разни хапчета, ще те излекувам.
 - Снощи говорих със сестра ти — каза той.
- Сега, след като разговорът беше започнат, желаеше, дори нямаше търпение, да коментират света около тях.
- Защо го направи?
 - О, не зная. Просто исках да се уверя, че всичко е в ред. Каква странна жена е тя.
 - В какъв смисъл странна?
 - О, не зная. Тя приема толкова спокойно факта, че ние с теб заминаваме.

— Е, това не я засяга, нали?

— Не, сигурно не — отговори той и се съсредоточи в пътя.

Спомни си гласа на сестра й, толкова неестествено сходен с нейния, толкова очевидно равнодушен към неочекваното му обаждане, толкова невпечатлен от радостите и грижите на собствената си сестра, толкова безукорно равен в готовността ѝ да заговорничи с тях. Беше очаквал — сам не знаеше какво, нотка на беспокойство, на съучастническа вина или може би миг на споделена привързаност към тази жена, която седеше тук до него. Но неолови нищо такова: това, което чу, бяха разсеяни, несигурни, объркани уверения, че ще направи каквото се очакваше от нея, няма да казва нищо, ще се погрижи за детето и гледачката и няма да позволи на онази ужасна майка да узнае къде са отишли. Даже не изглеждаше заинтригувана: припомняйки си, той се засегна от това. Нима той и неговите истории не бяха завладяващи интересни? Той поне ги намираше такива.

Пътуването с кораба мина добре. Дотогава гърлото му се възпали, но тя му даде аспирин и някакви хапчета против морска болест и успяха даже да поспят малко. Когато се събудиха, закусиха, тъй като колата още не беше разтоварена, и се загледаха в картата.

— Трябва да сме луди, за да тръгнем толкова далече — каза тя, гледайки разстоянието, което възнамеряваха да прекосят. И допълни, като погледна навън към Хавър и синьото утринно море: — Тук е достатъчно хубаво.

— Не можем да останем тук, трябва да се махнем.

Беше предвидил и това, че всяко застояване може да породи разкаяние.

— Може да ти стане по-зле — каза тя неуверено. И на нея идеята за движение ѝ допадаше толкова, колкото и на него.

Такъв заседнал живот водеха и двамата, всеки в собствения си дом.

— Няма да ми стане по-зле.

Но до вечерта, трябваше да признаят това, се почувствува като смъртник. Бяха пътували цял ден, без да си позволяват дълги почивки, а голямата кола беше изморителна за каране: с всеки изминал час тя ставаше по-тежка, а привечер просто се изискваха физически усилия, за да я управлява. Той кара, докато можа, а тя го увери, че са пропътували достатъчно, за да могат на другия ден да стигнат до

Югославия, както бяха планирали: така че спряха в следващия град (винаги по-далече, отколкото човек смята, че е този следващ град) на тази страна, за която той реши, че е Швейцария. Хотелът, който тя избра (той вече се бе предал и оставил това на нея), беше голям и немски, видът на широкото двойно легло и мисълта за вечеря го съживиха малко: съживиха го и двете чаши безмитно уиски, което бяха купили на кораба и от което до този момент с нетърпение очакваше да отпие. Седяха един до друг на леглото, съмъкнали обувките си, докоснали леко рамене, мислейки, както той предполагаше, за идването на нощта, за което всъщност бяха дошли: но когато тя проговори, усмихвайки се мило, за да смекчи удара, схванала с безкрайната си прозорливост леката му изненада, това, което каза, беше:

— Знаеш ли, скъпи, мисля, че трябва да се обадя на сестра си.
— Разбира се, разбира се — каза той, както изискваше ролята му на търпелив към всичко човек. — Разбира се, да изляза ли?
— Остани, остани — задържа го тя.

И той остана, докато тя звънеше в Англия да проси успокоение. След като не можеше да му позволи да напусне стаята, за да не заподозре нещо лошо, тя се опита поне да прикрие умолителния си тон: почувствувал все още скритото неразположение, той я слушаше и се увери (тук тя беше права), че нищо лошо не се случва, нямаше сълзи, нямаше охкане, нямаше явно разкаяние. Чу всичко, изслуша я докрай, толкова близо до нея, че можеше да я докосне — което и направи, когато тя остави слушалката. При неговия допир тя се обърна, лицето ѝ като че ли отговаряше на въпроса му с цялата си възможна, ненарушима притегателност.

— О, те са добре — каза тя и се засмя. — Разбира се, че са добре. За една седмица няма да им се случи бог знае какво, нали?

Погледна го, очите ѝ се присвиха и се впиха в него.

— И дори да се случи, няма да се беспокоя много. Хайде, ела да отидем да хапнем, преди да са затворили навсякъде.

Слязоха в ресторанта, седнаха и се загледаха в менюто. Той винаги беше смятал, че може да се справи с всеки език, поне на нивото на менюто, но немският, за учудване, ги съкруши и двамата. Решиха, че са разпознали думите за яйца и месо, но както отбеляза тя, като оставили листа и повдигна вежди, какво месо? Несигурна работа, месо,

при всички случаи несигурна. И го посъветва: по-добре яйца. Тя си поръча яйца, но той прибързано и както винаги притеснен (особено когато трябваше да споделя спартанския ѝ вкус, жена му ако не в друго, поне в това беше по-снизходителна) от безобидната си слабост към яденето, поръча бифтек по татарски. Нито едно от двете ястия не изискваше кой знае какви приготовления и те очакваха, че ще могат да се нахранят бързо и да си лягат; но поръчката, уви, се забави три четвърти час, през което време той установи със сигурност, че има температура, че гърлото го боли все повече и повече и че на нея, при цялата ѝ очевидна преданост, сигурно вече ѝ е омръзнал видът му и не очаква съвършение, еднакво с неговото, отново да почувствува ръцете му около себе си, както той наивно си въобразяваше. По типичен за него начин последното от тези опасения, единственото, което можеше да създаде някакво настроение, беше и единственото, което той изказа, и те запълниха времето съвсем приятно, обсъждайки дали го обича още, или не, мигар допуска, че го е обичала някога, за какво го обича (ако наистина го обича) и кога е започнала да го обича; започнаха да обсъждат колко мили щяха да бъдат един към друг, ако обстоятелствата им позволяваха, това бе безопасна тема, обстоятелствата едва ли някога щяха да им позволяят нещо повече от една сърдечна връзка и докато се уверяваха взаимно в неограничения си запас от чувства, поръчката най-после дойде. Високоартистичното оформление на татарския бифтек обяснява, каза той, поне донякъде забавянето. Най-малко пет минути им е отнело, допълни тя, да подредят тези изкуителни купчинки от сол, пипер и лук, а останалите четирийсет? Тя потръпна при вида на сурвото яйце.

Когато най-после се прибраха в стаята, той се чувствуващ уморен и цялото тяло го болеше. Просна се на леглото и остана неподвижен. Тя се забави повече от обикновено (у нея нямаше никаква суетност, беше престъпно небрежна към външността си), докато решеше косата си и се миеше: и той вече знаеше какво ще му каже.

— Ти си твърде уморен — каза тя, като седна в леглото и се облегна на високата възглавница, поглеждайки отпуснатото му тяло. — Твърде уморен си, мили мой, спи, искаш ли да ти почета? Купих една интересна книга за пътуването, виж, ще ти почета малко, искаш ли?

И тя разтвори книгата; беше за стари хора и роднински взаимоотношения в една разпадаща се лондонска работническа

фамилия.

— Много е интересна — усмихна му се с лека насмешка, — наистина, много е интересна. Ще ти почета една-две страници и веднага ще заспиш, даже в това загубено легло.

Тя побутна с голото си стъпало пухения юрган, под който, изглежда, се очакваше да заспят.

— Горкичкият ми — съжали го ненадейно тя.

И той изведнъж разбра, усещането беше толкова слабо, не би се решил да вади от него каквото и да било заключение, че тя съжалява самата себе си, че той ѝ липсва в този миг и облегнала се на високата възглавница, тя не се решава да легне до него, за да не изложи на рисък и двамата. Увереността, че ѝ липсва, го накара да се почувствува толкова добре, че той улови глезена ѝ, притисна го до гърдите си, тя бавно се отпусна до него и после всичко беше в ред: въпреки че след това, докато лежеше задъхана, мокра от неговата неестествено студена пот, тя шепнеше:

— О, боже, толкова съжалявам, не трябваше да правим това, аз не трябваше да го допусна, сигурно те е съсипало, толкова съжалявам, но нали виждаш, какво можех да направя? Нищо не можех да направя, нищо не можех да направя, виждаш.

— Защо трябва да се опитваш да направиш нещо, след като толкова силно те желая? — каза той, опитвайки се да изтрие лицето си в юргана, искаше му се да има подръка някой по-обикновен чаршаф: но сърцето му биеше до пръсване, гърдите му хриптяха, гърлото му се раздираше и той призна пред себе си, че макар човек да би го направил дори ако трябва веднага след това да умре, във всички случаи веднага след това би предпочел да не стига дотам.

— Съжаляваш ли? — попита го тя, когато се отдръпна от нея: и въпреки че възрази, той знаеше, че само след година би признал, просто би отговорил: „Да.“ И кой знае, тогава тя може би просто би се притиснала по-плътно към него или, възможно е, да, възможно е, би се засмяла. Той вярваше в такъв развой. Човек трябва да вярва, без вяра какво би правил? Те двамата, той и тя, друго нямаха.

Когато се събуди на сутринта, той с мъка отвори очите си и не можеше да говори. Тя се беше събудила първа: винаги беше така, строгите задължения у дома никога не ѝ позволяваха да се наспи, твърде много години беше ставала рано да оправя леглата, да отива с

детето до центъра и след това на работа. Той лежеше със затворени очи, чуваше я да мие зъбите си. Чувствуващ се толкова ужасно, че почти му се искаше да са в Лондон, в познатото, отегчително, смазващо еднообразие на обикновеното ежедневие, да се усмихват един на друг в бюфета, да пушат по цигара в дъното на коридора, когато се срещнат случайно, да се разделят на изхода, когато всеки се връща към задълженията си. Поне знаеха какво могат да очакват и меланхоличната веселост беше станала толкова естествена за тях, че и двамата, той беше сигурен в това, ѝ се радваха. Бяха се радвали на своите срещи и на своите раздели, на скарванията си, странните си изблици на отчаяние. Сега беше твърде болен, за да го занимава мисълта за ваканция. Изпъшка и се размърда неспокойно, а тя го попита:

— Как си, скъпи? Иска ли се да сме у дома, нали?

Той изпъшка отново.

— Ако не бяхме тук — приближи се тя, доколкото той съмътно долови през затворените си, горящи и зачервени клепачи, — а там, ти просто щеше да надничаш в кантората, за да се увериш, че съм там. А аз щях да бъда. Винаги съм била.

— Чувствувам се зле — каза той, — няма десет, нали?

— Стана съм преди няколко часа, не можах да спя.

После му донесе чаша вода и той я изпи, но не се почувствува по-добре. Предложи му, доста неубедително, да остане през деня в леглото и посрещна с благодарност ужаса му, даже се усмихна, когато той огледа като безумен хотелската стая и възклика:

— Какво, тук?

Той събра сили, отидаха да платят сметката и тръгнаха. Обяд в Залцбург, бяха решили преди седмици, наведени заговорнически над чиниите си и безкрайно малката карта на Европа на гърба на един бележник на Общия пазар: пристигнаха там, но доста късно за обяд. Отново поръчаха яйца, сразени от менюто, и започнаха да се чудят какво да правят с него. Той впрочем се почувствува малко по-добре, но състоянието му тревожеше: беше като замаян, всичко му изглеждаше нереално, крайниците му омекнаха и като че не бяха негови. Изсила за наказание чаша бира в гърлото си и внезапно тя, ясно и отчетливо, сякаш му говореше от голямо разстояние през разреден планински въздух (какъвто вероятно беше), каза:

— Зная от какво имаш нужда, трябва ти някакво силно питие.

— А колата? — попита той, настръхнал при мисълта за всичките неизминати още километри.

— Аз ще карам.

— Но ти не можеш — възрази той пресипнало.

— О, мога.

Той я погледна (колко погледи погуби тази болест, струваше му се, че през изминалото денонощие е съзерцавал единствено вътрешността на собствената си глава) и забеляза, че без съмнение е развеселена, никак предизвикателно доволна, сякаш въпреки безспорната си загриженост се наслаждава на това нещастие.

— Някога карах добре — каза тя. — Обичам да карам. Аз ще карам, а за теб ще купим малко кодеин и веднага ще се почувствуваш по-добре.

— Колата е твърде тежка за теб.

— Мога да покарам малко все пак. Но първо ще купим нещо да оправим теб. Стой тук и ме чакай.

— Не ме оставяй — каза той. — Ще дойда с теб.

Тръгнаха заедно по улиците на този прочут град, оглеждайки се за аптека: аптекарят не им даде кодеин без рецепт, така че трябваше да се задоволят с някакъв сироп за гърло и повече аспирин. Тя го заведе обратно до колата и той, с чувство на беспомощна покорност и примирение, за пръв път се съгласи да бъде пътник. Не потеглиха много добре: тя даде заден ход, удари се в една жълта каменна стена, изруга, превключи скоростите, излезе в лявото платно, не успя да намери лостчето за мигачите, но най-после тръгнаха. Той отвори бутилката с уиски, облегна се назад и затвори очи. Сигурно беше заспал, защото, когато ги отвори, минаваха през обширни пространства с цветя и тъмнозелени дървета, а на хоризонта отново се възправиха Алпите. Тя си тананикаше: Моцарт, естествено. Поклон в движение.

— Здравей, скъпа — каза той и тя спря да пее, за да му обърне внимание.

— Прелестно, нали? — попита тя. — Прелестно. Но тези планини нещо не ми харесват. Няма ли да ти е неприятно друг да те вози из тях?

— Все едно ми е. И тук мога да умра, както навсякъде, не е ли така?

— Пийни си още — каза тя и увеличи скоростта към снежния декор пред тях. — Чувствувам се чудесно — каза след малко, когато пътят започна да се изкачва стръмно и опасно. — А ти?

Той стисна здраво уискито, съзнавайки, че не може да й откаже, ако поиска глътка: а тя го направи след малко.

— Това, от което имам нужда, е глътка уиски — каза тя, докато борове и ледени потоци изскачаха пред колата и потъваха в небитието.

— Разбира се — каза той и й подаде бутилката.

Доверие, ето как се наричаше това: взаимно доверие. Той се съмъкна назад дотолкова, че тя започна да му се струва по-голяма от него: сякаш бе придобила някакво свръхкачество, което той, отпаднал и трескав, не можеше да назове, но й го признаваше напълно. Съзnavаше, че има температура, може би скоро щеше да започне да халюционира. Смрачаваше се, беше и гладен: но как можеше той, болният, да намекне, че биха могли да хапнат нещо? А даже и да спрат, тя щеше да му позволи само някое противно яйце или сандвич. Той беше в ръцете ѝ.

Това бе толкова странно усещане — след всички тези месеци (почти година), през които бе смятал, че той се грижи за нея, че отпуснат в неестественото си положение, той започна да преценява времето, което бяха прекарали заедно, и се запита дали наистина е било така, както той е смятал, или пък точно обратното, както сега. В първия им истински разговор, започнат в един асансьор в министерството, тя изглеждаше толкова отчаяна, дори плачеше; а той, който от месеци я бе желал, без да го съзнава, изведнъж разбра какво е искал по внезапната радост, която изпита при тази нейна благословена слабост. По-късно, когато му беше казала причината за сълзите си, той се беше стреснал малко, неочеквал такава трагедия независимо от беглите слухове, които чрез общи познати вече бяха стигнали до него: смахнатата майка, ненормалното дете, кошмарният съпруг.

— Той не е виновен — беше казала за последния, като примигваше и дори се усмихваше, докато отпиваше от джина си. — Наистина, кой би търпял? Беше толкова ясно, че предпочитам детето пред него, кой мъж би приел жена му да предпочете такова дете? Едно нормално дете може би, но, ей богу, да видиш моето...

По-късно го видя: от толкова обич към нея преливаше по онова време и с толкова обич я обграждаше, че и към детето започна да се отнася с нещо като обич. От време на време вземаше страната на здравия разум, препоръчващо клиники и подходящи училища, призоваваше към търпение, но така се възхищаваше от нейната упоритост, че не се и съмняваше — тя приема усилията му просто като приказки, като насырчителни звуци, които да възхвалят и подкрепят нейните правилни решения. Смяташе я за герой: и не можеше да отрече, че бе навлязъл в нейния живот съвсем просто, така жадна беше тя за човешко общуване. Беше предвидил наградата за това общуване и не беше се разочаровал.

Запозна се и със съпруга ѝ и откри, както подозираше, че са били в един колеж. Името му се бе сторило познато. А сега, докато пътуваха в непрогледната тъмнина, си го спомни с неприятна яснота: Дерек, шумен веселяк и все пак съвсем не глупав, готов да се погоди с всеки, подкупващо общителен и в никакъв случай човек, който би приел мрачно и тъжно съществуване. В кръчмата, където се бяха срещнали, той веднага бе намерил изход от положението, като каза весело за собствената си жена:

— О, боже, Даниъл, за нея няма значение, тя го обича, само не можа да понесе, че аз не го обичам. Желая ти всичко най-хубаво с нея, двамата ще се разбирате, вие и двамата си падате по тъжни неща. Виж само за каква жена си се оженил.

И как можеше Даниъл да му обясни, че не намира жената на Дерек тъжна, напротив, на него тя му се струва удивително жизнена. Но може би наистина обичаше тъжни ситуации. Може би сега беше толкова щастлива (караше наистина доста задоволително), защото имаше възможност да изпита себе си срещу обстоятелствата. А той беше недееспособен и измъчен като болно дете. Тя се чувствуваше като у дома си, може би. Такова нещо изобщо не беше имал предвид. Беше имал предвид ваканция.

Малко по-нататък, тъкмо когато бе задряпал, решавайки, че има намерение да кара цяла нощ, тя спря рязко колата встрани от пътя и слезе. Загуби се от погледа му и той реши, че трябва да свърши същата работа, за която очевидно и тя беше слязла, но нямаше сили. Накрая все пак успя. След като свърши, застана до колата да я почака. Огромната планина ги заобикаляше отвсякъде: тя се издигаше над

смалилата се кола и се спускаше рязко под нея в толкова стръмен наклон, че беше чудно как дърветата поддържаха невероятното си, предизвикателно отвесно положение. Беше заплашително тихо: изписка птица, чуваше се слабият и далечен стон на водопад. Не можеше да долови никакъв шум от нея, никакво движение, но когато очите му свикнаха с тъмнината, я забеляза да стои облегната на ниската преграда в далечния край на разширението и да гледа надолу. Отиде и застана до нея, докосна бузата ѝ, студена от нощния въздух.

— Не трябваше да излизаш на студа — каза тя тихо, без да се обръща към него. — Болен си.

— По-добре съм — каза той и наистина се чувствуващето толкова особено, не беше трудно да се каже по-добре ли е или по-зле.

Безспорно, от каквото и да страдаше, болката се бе разсеяла и не го измъчваше толкова.

— Къде сме? — попита след малко и тя се обръна към него.

— Спускаме се. Всъщност вече излизаме от планината. Можем да спим в Югославия, както говорихме.

— Толкова е тихо тук — каза той. — Слушай.

Те се заслушаха в нищото, после тя каза:

— Не мога да проумея как хората се успокояват сред природата, ти можеш ли? За какво ми е всичко това? Това е небитие, без хора.

Той се съгласи, но когато се върна покорна на мястото си, помисли, за пръв път в живота си (замаян от болестта или алкохола), че има още нещо, че тези огромни, вълнуващи силуети, стръмни склонове и ледени върхове в края на краищата са символи на някакви състояния, под чието въздействие и в крехкото човешко присъствие на жената до него той също се развълнува.

Стигнаха Югославия. На границата тя изпадна в състояние на възбуда и ликуване; показа се от колата, заговори весело на развален италиански с граничните служители, остави го да седи смаян, а тя излезе да му купи един изсъхнал сандвич с шунка и бутилка сливовица: оживена, весела, с развята като на филмова героиня коса, засмяна.

— Бедничкият ми, горкичкият ми — каза тя, като се отпусна отново до него и захапа своето парче хляб. — Обзалагам се, че си твърде зле даже да мислиш, че ме обичаш, нали?

И се засмя.

— Защо, за бога, си толкова весела? — успя да измънка той, сухите хапки деряха чувствителното му гърло.

— Не зная — отговори тя и запали колата. — Може би защото успях да се справя с положението. Или защото те виждам толкова безпомощен. Хайде, тръгваме за Любляна.

Той беше забравил напълно къде е Любляна, така че не възрази: нямаше никаква представа за времето, нито пък за разстоянията, които бяха изминали или трябваше да изминат. От време на време, както лежеше полуzasпал, го обземаше slab пристъп на негодувание: за това ли бяха чакали толкова?

Голямото пътуване в живота му, осъществено благодарение на поредица от чудотворни съвпадения (жена му замина с децата за Канада за цяла седмица, кой би могъл да предвиди или да разчита на такова нещо?), а единственото, което можеше да прави, беше да се гърчи с мъчително главоболие и болки в тялото и да копнене за спокоен сън в някое удобно легло. Даже уискито вече не му харесваше: послушно, като добър пациент, той отвъртя капачката на сливовицата, помириса я и отпи гълтка. Беше приятна, по-приятна, отколкото му се стори преди години, когато за пръв път я опита: силна, с вкус на плод, оствър миризис и бледожълт цвет. А защо не е морава, помисли си, докато отпива друга гълтка, защо не е морава като сливите, и това беше последната му съзнателна мисъл, преди да се събуди в Любляна и да установи, че тя се опитва да го измъкне от колата, подпомагана от някой, който имаше вид на портиер на хотел. Двамата с мъжа в униформа се смееха, на него, без съмнение: олюявайки се, той се изправи сърдито.

— Скъпи — каза тя, а той залитна леко и се хвана за отворената врата на колата. — Пристигнахме.

Наистина бяха пристигнали; като в кошмарно видение пред очите му се завъртяха огромни стъклени врати, колони, изглежда, беше вкарала колата почти в хотела. Цареше мъртва тишина, като в планината, и той осъзна, че трябва да е много късно: тя отвори вратата той се заклатушка след нея като смазан и се оставил да го натика в асансьора. Когато стигнаха до стаята, забеляза, че тя вече е била тук и е уредила всичко, нощницата ѝ беше извадена на леглото: уредила всичко, тя, която при slab вятър не беше способна да си запали цигара. Уредила бе всичко, при това докато той спеше в колата. Оставила го бе

по същия начин, по който той и жена му бяха свикнали да оставят заспалите си деца, докато обядват в някой провинциален ресторант. Тя и портиерът, изглежда, се разбираха отлично, говореха на английски, италиански и френски: навярно му се присмиваха, но ушите му бръмчаха и бучаха толкова силно, че не можеше да чуе нищо. Седна на леглото, портиерът най-после си отиде; и когато тя се обърна към него, след като затвори и заключи вратата, той внезапно изпита гняв, като че зад гърба му са го правили на глупак или са му се присмивали, докато е спял.

— Къде, за бога, се намираме? — попита, оглеждайки се с раздразнение: хотелът беше модерен и добре уреден, леглото и столовете бяха тапицирани с някаква черна кожа, нещо такова си бе представял винаги в еротичните си видения.

— В Любляна, естествено — отговори тя, като се събличиаше спокойно.

— Трябва да си луда. Защо не спря по-рано?

— Защото така решихме. Как се чувствуваш сега? По-добре?

— Чувствувам се ужасно.

Тя така мило му се усмихна, че той едва сдържа сълзите си.

— Трябва да поспиш малко — каза тя и започна да развързва обувките му.

Той я изчака да ги свали и като я гледаше така коленичила, го обзе такава чиста тъга, че протегна ръка, придърпа я, тя отпусна глава на коленете му и той започна да гали косата ѝ.

— Скъпа, така съжалявам. Така съжалявам, всичко е толкова безнадеждно, ние нямаме шанс, никога не сме имали шанс. Толкова сме добри един към друг, но всичко е безнадеждно, напълно безнадеждно, по-добре да се откажем. Каква полза от това, че сме толкова внимателни, добри и грижливи?

Тя заплака: заплака покорно и беззвучно, а той продължи да я гали по косата.

— Аз мога и така, мога и така.

— Истината е — каза той, осъзнавайки го най-после, — че ако те имах, щях да те погубя. Знаеш, че е така, нали? А ако ти ме имаше? Няма надежда за хората, които са добри един към друг. Никаква надежда.

— Не е вярно — каза тя. — Но и така да беше, това няма значение.

— Разбира се, че има значение — с болка каза той. — От толкова време си казваме, че... ако имахме възможност, ние...

Но не се реши да говори за всичко, което можеха да имат, да бъдат, да направят: обич, хармония, липса на болка, лъжа, грубост, липса на липса. Тя знаеше какво иска да й каже, беше сигурен, защото тези предполагаеми и неосъществими възможности бяха това, което ги свързваше, те живееха в тяхната сянка, на недостижимите идеални форми. Недостижими, защото как можеха да ги достигнат, без да ги разрушат? Възможното им осъществяване щеше да бъде съпътствувано от невъзможно престъпление: никога нямаше да си принадлежат, да имат семейния мир, който и двамата толкова желаеха, без семейно кръвопролитие, без семейно жертвоприношение; и какъв мир можеше да ги очаква тях, убийците, в такова бъдеще? Отказано им бе точно това, което желаеха. Защото той уважаваше и обичаше и искаше от нея именно покорната й, упорита вярност към бремето й, а тя го обичаше точно заради нелоялността му към нея, заради неговата тревожна, неестествена, упорита вярност към жена му. Те се обичаха не защото не можеха да се притежават: те обичаха това, което не можеха да притежават, защото, ако го имаха, то щеше да престане да съществува, щеше да бъде съсипано от притежанието и повече нямаше да го има. Другояче не можеше: нямаше какво да желаят, нямаше къде да отидат, нямаше какво да предприемат, връзката им бе толкова фиксирана и замразена в пространството, че всеки опит за промяна просто би я разпръснал на хиляди разединени, безполезни части. Така замразени, те все още можеха да се съзерцават взаимно: но да се притежават взаимно, беше невъзможно, както е невъзможно човек да вземе в ръка или в леглото си ледено цвете. Той бе израснал с вярата във възвишенната любов; като млад беше чел „Страст и общество“ и я бе намерил напълно правдоподобна: но колкото повече време минаваше, толкова по-нездадоволителна като обяснение за любовта му към тази жена изглеждаше, и сега, докато тя лежеше на коленете му, в главата му не преставаше да се върти един стих, който го бе стреснал и объркал на младини, когато смяташе, че любовта за него има поголямо значение, отколкото честта. „Не бих те любил, скъпа, толкоз силно, честта ако не любех повече от всичко“ — това бе стихът и

смисълът му изведенъж стана заслепяващо очевиден, защото наистина, как би могъл той да обича и да бъде обичан в безчестие? По същия начин (макар и не толкова изискано) някой би могъл да каже: „Не бих те любил, скъпа, толкоз силно, седмица по-рано ако бях загинал.“ Може би той загиваше: във всеки случай мисълта му блуждаеше и вече не можеше да каже дали желае тя да го увещава и да твърди, че те двамата са изключение, че при други обстоятелства никога не биха се погубили взаимно, или пък желае да се съгласи с него, че си спестяват по-незавидна съдба. А когато тя проговори, отдръпвайки се назад, пребледняла и отпаднала почти колкото него (каква ваканция, как биха се смели всички излъгани съпруги и строги майки, ако можеха да ги видят сега!), той се заслуша внимателно, защото чувствуващо, че думите ѝ ще бъдат, трябва да бъдат от съществено значение и ако тя сега не вникне в обърканата му логика, нещата ще станат още по-сложни. Думите ѝ бяха:

— Нима не виждаш, че ние просто нямаме шанс за нещо друго. Но това всъщност е прекрасно. Какво по-добро? Дори сега, когато имахме някаква възможност да видим как е, ти взе, че се разболя. Така че никога няма да узнаем. Ние можем само да си говорим кратко колко хубаво щеше да бъде. Никога няма да имаме някаква причина да разберем, че не успяхме.

— Не успяхме в какво? — попита той, въпреки че знаеше за какво става дума: искаше да види дали тя ще го каже.

— Не зная — отговори тя, смутена от простотата на обзелото я чувство. Изправи се и отметна покривката на леглото. — Да бъдем щастливи, предполагам.

И отново се появи той, внушителният снежен спомен. Вярата му в нея беше безгранична.

— Аз съм щастлив — каза той, докато я наблюдаваше как подрежда нещата си на своето нощно шкафче: чаша с вода, книгата за старците, пакета цигари, хапчетата. — Щастлив съм.

— Знаеш ли — каза тя между другото, когато той легна до нея, — този хотел е огромен. Модерната част е просто фасада, а той изобщо не е такъв, много по-обширен е, много стар и олющен, с фрески от деветнайсети век, мръсна мозайка по коридорите, прозорци art nouveau и бог знае какво още. Лепнали са тази черна кожа точно за хора като

нас. Чуждестранни туристи. Трябва да го видиш на светло. Контрастът е доста стряскащ. Но те грабва. Ще ти хареса.

— Ще го видя — каза той, — ако не съм мъртъв дотогава.

— Искаш ли да ти почета, или ще спиш? — попита тя: вече беше отворила книгата там, докъдето бяха стигнали.

— Ти си изумителна.

— Нали? — каза тя доволно и му се усмихна, без да го поглежда.

— И ще ти кажа още нещо. Ти никога няма да ме погубиш, защото никога няма да имаш време да се захванеш както трябва с това. За да погубиш някого, се иска време.

— Тогава всичко е в ред — каза той и затвори очи, а тя започна да чете: в съзнанието му в безпорядък се въртяха борове, пътни знаци, преминаващи коли, склонове и той така и не успя да разбере дали двамата бяха дорасли да се справят със сполетелите ги нещаствия, защо ѝ бе отсъдено да се занимава с такова дете и колко възхитително това беше калило характера ѝ (може би това беше истинският ѝ ръст, този, който бе съзрял в колата, когато бе придобила огромни размери — забрави да се обади в Лондон, щеше да ѝ напомни сутринта да се обади в Лондон) — докато всичко, което той трябваше да търпи (всичко, защо всичко?), беше една настинка, хваната, когато си легна с влажна коса до фригидната си истерична жена: но в края на краищата беше нелепо може би да оценява нещата по този начин, защото и щастието, и нещастието не са във властта на человека, те не са разпределени по равно, те изпълват въздуха, те са декор, като боровете, и няма човек, който да не живее във вечните им приливи и отливи, така че нейните болки са наистина и негови, те са човешки болки и той не е равнодушен към тях и не злоупотребява с тях, и не си играе с тях, както понякога се бе опасявал. Тя също, защото те и всички останали бяха част от едно цяло, свързани като тази черна кожа и избелелите фрески. Докато лежеше почти в безсъзнание от треската и алкохола, го обзе никакво мистично чувство за всеобщността на човешката мъка и ако това беше наистина така, как би могъл да оскърби или да погуби тази жена.

На сутринта той едва си спомняше това, което през нощта беше минало през ума му, но не забрави да ѝ напомни загрижено да се обади в Лондон, да види как стоят нещата: и тя му благодари, въпреки че сама се бе сетила.

И странно, дълго след завръщането им в Англия, години след това, в паметта му изникваха борове и алпийски пейзажи и му напомняха за нещо, което не осъзнаваше напълно, нещо, в което откриваше някаква утеша, твърде смътно, за да бъде изречено, загубило своите слова, своите ясни очертания, смисъла си, но не и своите образи. Мислеше за борове, мислеше за нея и споменът — защо да не избере, поне за себе си, по-достойна някак дума? — споменът го крепеше.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на **Моята библиотека** и нейните всеотдайни помощници.

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.